

Dacă vom înlocui în această formulă noțiunea de „conflict” cu o altă noțiune, de „război”, sintagma capătă deja alte nuanțe: „războiul dintre generații.” Noțiunea de „război” ne spune ceva despre intensitatea conflictului, iar noțiunea de „generații” ne ilustrează cât de mare este linia frontului pe motiv că dacă într-un război fizic există numeroase victime, unii morți, alții răniți, în mod asemănător, în războiul dintre generații aceste victime nu pot să lipsească. Trebuie să constatăm faptul, că în cazul în care situația se va schimba brusc și va avea loc întoarcerea la normele, valorile și principiile care au fost proprii lui „*homo sovieticus*”, apoi acest conflict dintre generații poate să se transforme la noi într-un război autentic dintre generații.

Prin urmare, generația părinților, care a trăit pe propria piele experiența „revoluțiilor furate” are o obligație morală și politică față de tinerii care, prin jertfa lor, au salvat în ’2009 țara de întuneric și ne-au redat nouă înșine sentimentul de demnitate umană. Așadar, noi, generația părinților, avem misiunea ca să nu admitem să le fure tinerilor, propria lor revoluție.

Referințe bibliografice

1. Darie, V. *Ciocnirea civilizațiilor*. În: Timpul, 2009, 1 mai.
2. Erizanu, M. P. *Aceasta e prima mea revoluție. Furați-mi-o*. Chișinău: Ed. Cartier, 2010. 140 p.
3. Feuer, L. *The Conflict of Generations: the character and significance of student movements*. New York: Basic Books, 1969. 543 p.
4. Jaspers, K. *Oameni de însemnătate crucială. Socrate. Buddha. Confucius. Iisus*. În românește de Alexandru Al. Șahighian. București: Ed. Paideia, 1996. 204 p.
5. Mehdel, G. *La crise de la generations*. Paris: Petite Biblioteque Payot, 1969. 264 p.
6. Ortega, J. Y. Gasset. *Ce este filozofia? Ce este cunoașterea?* București: Ed. Humanitas, 1999. 408 p.

Interesul național al Republicii Moldova în contextul integrării europene

Ludmila Roșca,
doct. hab., prof. univ., IRIM

Tematica referitoare la definirea și percepția interesului național de către cetățenii Republicii Moldova și a proceselor integraționiste este actuală, semnificativă atât sub aspect teoretic, cât și sub aspect practic. Sub aspect

teoretic este necesară lupta cu analfabetismul politic, atestat la toate nivelurile structurale ale administrației publice din țară. În studiul *Știința politică în Moldova: starea și problemele*, publicat la începutul anilor 90 ai secolului trecut, când profesorii și savanții din Republica Moldova asimilau conținutul științei politice, Gh. Rusnac și V. Moșneaga evidențiau mai multe funcții ale științei politice, printre care: funcția teoretică și a lichidării analfabetismului politic. Savanții moldoveni menționau că funcția teoretică a științei politice rezidă nu numai în asigurarea unei cercetări științifice a fenomenelor sociale, dar și în analiza lor critică [1, p.7]. De asemenea se menționează că sub aspect practic este necesară corelarea scopurilor de scurtă durată și de lungă durată. Cât privește funcția lichidării analfabetismului politic ce domină în cercurile guvernante și de masă [1, p.8], este un obiectiv extrem de important în lumina ultimelor evenimente din regiune, a imperativelor politicii externe și interne a Republicii Moldova.

Asimilarea conceptului despre politică este o condiție a realizării cu responsabilitate, eficiență și raționalitate a actului guvernării. Aspectul pragmatic al conceptului vizează:

- politica ca alegere și definire a priorităților, a finalităților strategice, tactice, cotidiene;
- o propunere concretă;
- o interpretare a unui eveniment actual;
- un mijloc de expunere a deciziei instituțiilor statului cu referire la diverse probleme;
- o previziune formală pentru realizarea unui act;
- o poziție coordonată a diferitor grupuri sociale.

Trăim în lumea subordonată principiilor raționalizării și umanizării. Acestea implică în calcul valorile politice și economice, sacrificate sau câștigate de o politică de guvernare. Pentru a realiza o politică rațională, factorii de decizie, instituțiile puterii de stat și cele sociale trebuie să cunoască toate preferințele valorice; politicile de alternativă disponibile, consecințele fiecărei alternative; să calculeze rata beneficiilor în raport cu costurile pentru fiecare politică de alternativă; să selecteze cea mai eficientă alternativă. Raționalitatea politicii presupune că preferințele valorifice ale societăților ca întreg pot fi cunoscute și cuantificate. Nu este suficient să cunoști valorile unor grupuri sociale și să nu le cunoști pe cele ale altora. Elaborarea rațională a politicii necesită o informare asupra politicilor alternative; capacitatea previziunii consecințelor politice și inteligența ce ar permite aprecierea adecvată a costurilor în raport cu beneficiile.

În contextul acestor abordări teoretice, cunoașterea conținutului celor două fenomene complexe: interesul național și integrarea europeană, este actuală, semnificativă pentru cetățenii Republicii Moldova, pentru clasa politică și partea activă a societății civile. Nu mai puțin valoroasă este investigarea și interpretarea

teoretică a acestor fenomene pentru grupul formatorilor de opinie publică: pedagogi, jurnaliști, analiști politici. În ultimele luni am fost martorii unor manipulări rușinoase, lipsite de tact, gestionate de „ideologii” unor interese zis-naționale, imperiale prin conținutul lor.

Interpretarea teoretică a interesului național evidențiază două semnificații a termenului:

a) Sensul utilizat de politicienii, aflați în căutarea de sprijin pentru o acțiune curentă, în special în planul politicii externe. Atașamentul față de națiune ca organizare social-politică este reflectat de noțiunea interesul național, atât la nivelul politicii interne, cât și la nivelul politicii externe.

b) Conceptul *interesul național* pune în evidență un instrument de analiză a politicii externe. Reprezentanții realismului politic, îndeosebi Hans Morgentau, în planul politicii externe aplică noțiunea *interes național* cu sensul de *interes public*, arătând ceea ce este mai bine/mai util pentru națiune în relațiile sale cu alte state. „Această utilizare a termenului pune accentul nu pur și simplu pe amenințarea la adresa națiunii din partea „anarhiei internaționale”, ci și pe constrângerile externe, exercitate asupra libertății de manevră a statului de către tratatele existente, interesele și puterea celorlalte state, ca și de către alți factori care scapă controlului națiunii, cum este poziția geografică și dependența de comerțul internațional”[2, p.228].

Aplicarea noțiunii *interes național* în analiza fenomenelor și proceselor politice valorifică și redimensionează conceptul de securitate națională. Acest proces însă se confruntă cu multiple dificultăți, determinate de „absența oricărei metodologii general acceptate prin care să poată fi testate interesele autentice ale națiunii”[2, p.228]. În general savanții susțin că interesele autentice sunt în mod obiectiv determinate de situația statului în cadrul sistemului internațional, care poate fi dedusă prin analiza materialului istoric și a succesului sau eșecului diferitelor politici[3]. Se întâlnesc însă și afirmații subiective, prin care savanții susțin că *interesul național* este definit de clasă politică care la moment guvernează țara. În baza interpretărilor amintite am putea afirma că interesul național al Republicii Moldova stă la baza obiectivelor politicii interne și externe a statului, care accentuează semnificația integrării în instituțiile Uniunii Europene. Considerăm necesar să definim, în acest context, noțiunile: *integrare politică* și *revărsare*.

În literatura de specialitate, prin noțiunea *integrare politică* se subînțelege procesul prin care două sau mai multe state își amplifică contactele de cooperare. Fuziunea politică a unor unități anterior separate este adesea considerată dezirabilă sau logică drept rezultat al procesului integrator. *Integrarea politică* impune crearea instituțiilor oficiale și neoficiale pentru deciziile comune. Integrarea mai presupune și sporirea tranzacțiilor dintre unități, precum și amplificarea percepției unor interese și valori comune. În unele aspecte

integrarea este considerată atât condiție, cât și proces. Karl Deutsch definește integrarea prin existența unor așteptări stabilite dintre state în sensul că disputele mutuale vor fi soluționate prin mijloace politico-diplomatice. În acest context, integrarea este atât condiția, cât și procesul orientat către atingerea aceluși scop. Condiția, în acest sens, mai poate fi numită și comunitate politică [4, p.37].

În ultimele decenii interesul savanților față de tematica integrării a sporit, fapt justificat de schimbările pe alocuri radicale, atestate la nivel național, regional, internațional care accentuează necesitatea de unitate și cooperare. Crearea unor piețe comune de desfășurare a mărfurilor la nivel regional și global impun noi cerințe și condiții în activitatea clasei politice, obligată să asigure cadrul normativ/legal al colaborării instituțiilor, grupurilor sociale, îndeosebi a oamenilor de afaceri. Din această perspectivă, în literatura de specialitate integrarea politică are o puternică nuanță normativă.

Termenul *revărsare* este utilizat frecvent de specialiștii în procesele integraționiste. Sub aspect tehnic termenul este aplicat în abordările neofuncionaliste a integrării tradiționale. Această abordare pune un accent deosebit pe procesul decizional la nivel internațional și pe impactul acestuia la nivel regional, precum și pe condițiile în care sunt probabile asemenea decizii integratoare. Din perspectiva abordărilor neofuncionaliste, progresul este o cale ce duce în anumite condiții la acțiunea comună, în sarcini quasi-tehnice până la comuniunea politică. Revărsarea este un element important în încercarea de a explica modul în care ar putea avea loc o astfel de evoluție [4, p.130].

O finalitate a proceselor integraționiste regionale ar fi comunitatea politică, care desemnează actul de recunoaștere al unor interese comune a unui grup de state, de aplicare a acelorași mijloace de control a violenței eruptive, care își exprimă voința în cadrul unor instituții, înzestrate cu drept de decizie. Comunitatea politică regională/internațională desemnează entitățile politice care au interese comune, care au decis ca diferendele să fie soluționate fără violență și prin mijloace diplomatice. Comunitatea politică este o caracteristică importantă a vieții publice ordonate, deoarece implică atât sentimentele comunitare ce stau la baza unei acțiuni colective, cât și încercarea de a o realiza. Conceptul a fost actualizat, fiind asociat studiilor referitoare la integrarea politică, atestată la toate nivelurile: național/subnațional, regional, internațional.

Un suport teoretico-metodologic al analizei fenomenelor: interes național, integrare politică, revărsare și comunitate politică îl oferă federaliștii și funcionaliștii. Susținătorii federalismului propagă necesitatea unor pași imediați, orientați spre consolidarea unei comunități politice internaționale. Adică recunosc necesitatea unei ordini mondiale și analizează posibilitățile organizării și funcționării ei. În același timp, federaliștii propagă evoluția treptată, naturală, inițiată de cooperarea economică și socială. Orientările empirice ale acestui curent insistă asupra abordării comunicațiilor, accentuează importanța

tranzacțiilor internaționale, precum și o abordare neofuncțională, caracterizată de tendința de a se concentra nu doar asupra procesului, dar și asupra consecințelor integrării neintenționale ca urmare a unor acțiuni anterioare de cooperare.

Funcționalismul empiric acordă atenție activităților ce stabilesc necesități sau imperative, care vin din partea indivizilor/grupurilor sociale/structurilor sociale care le îndeplinesc. Efectele/consecințele activității ce au relevanță în satisfacerea unor asemenea necesități/interese sunt numite funcții. Savanții deosebesc funcții manifeste și funcții nemanifeste. Funcțiile manifeste sunt consecințele cu un anumit scop sau intenționale; consecințele relevante, dar neintenționale ori incidentale; sunt funcții latente. Funcția manifestă a unui proces politic este de a menține și de a exercita puterea politică, iar funcțiile latente pot include obiectivele: satisfacerea nevoilor de bunăstare, permit instituțiilor să ofere canale de mobilitate socială. Funcțiile structurale postulează funcții ce trebuie îndeplinite dacă se dorește ca întregul sistem să fie menținut și perpetuat, căutând un ansamblu de structuri independente prin care ele sunt îndeplinite. Funcționalismul internațional este preocupat de procesele integraționiste regionale și internaționale, susținute de dezvoltarea instituțiilor de cooperare economică și socială[4, p.73-74].

O altă sursă teoretico-metodologică, recomandabilă în cazul analizei fenomenelor complexe, ar fi teoria lui Ken Yulber, care a înființat în anul 2001 Institutul Integralității, specializat în implementarea gândirii integrale în toate domeniile vieții sociale: administrație publică, educație, ecologie, medicină, politică, drept internațional. Ken Yulber în studiul: *Acționează complex. Imaginea integrală a economiei, politicii, științei și spiritualității* menționa că analiza modelelor de organizare social-politică, proceselor decizionale, care implică cetățenii cu o mentalitate matură, are multiple implicații în viața cetățeanului și a comunităților politice. Teza inițială a investigației realizată de Ken Yulber este: trăim într-o perioadă în care omul are posibilitate să cunoască și să aplice cunoștințele din culturile și civilizațiile diferitor popoare. Pentru optimizarea aplicabilității acestor cunoștințe, este necesară o modificare în metodologia științelor sociale. Metoda integrală asigură cristalizarea acestor cunoștințe. În modelul integral este spațiu și pentru alte cunoștințe și valori, deoarece este caracterizat de mai multe dimensiuni, mai importante fiind: Eu, Noi, Ei. Modelul integral este pluralist și plasează mulțimea în limite fixe nu doar sub forma rândului, dar și în mod ierarhic. Aceste limite integrează, ordonează, descoperă faptul că toate fenomenele/procesele/obiectele sunt caracterizate de interconexiuni. Acest model permite elaborarea unei hărți complete, incluzând și contradicțiile din relațiile interumane. Fiind asimilată de către om/grup social, harta le-ar putea servi la soluționarea diferitor probleme cotidiene, le-ar optimiza procesul decizional.

În epoca postmodernă funcționează o concepție pluralistă despre lume, care admite diverse interpretări ale relațiilor omului cu natura, cu societatea, cu semenii, cu sine însăși. Noul model cognitiv nu doar acceptă pluralismul interpretării lumii materiale și spirituale, dar și corelează conceptele alternative fără a le subordona, fără a le reduce unul la altul. Model integral permite analiza oricărui proces/act în contextul condițiilor lor de existență. În locul analizei subiectului despre corectitudinea unui comportament, acțiuni, manifestări, savanții ar trebui să se intereseze: care concepție, fiind aplicată, ar conduce la înțelegerea tezei, conform căreia fiecare concept sau toate conceptele își aduc propriul aport în existența și funcționalitatea întregului.

În baza aplicării noului model cognitiv și a abordărilor funcționaliste și federaliste savanții din Moldova ar reuși să-și onoreze funcțiile de analiști ai fenomenelor/proceselor sociale complexe, de formatori de opinie, de cetățeni activi. Evenimentele politice de ultimă oră la care asistăm au două fațete, cunoașterea acestora ne poate bucura/încuraja sau întrista/tensiona. Decizia instituțiilor europene în susținerea clasei politice, aflate la guvernare, are impact atât pozitiv, cât și negativ. Despre problemele cu care se vor confrunta politicienii, oamenii de afaceri din Moldova după semnarea Acordului de asociere la Uniunea Europeană se vorbește foarte puțin și într-un discurs cu nuanțe demagogice. Pe de altă parte, opoziția parlamentară și extraparlamentară scoate anumite afirmații din context și speculând sperie oamenii neinformați cu proiectul unirii cu România, al aderării Republicii Moldova la NATO. În perioada 19-21 martie curent, la Chișinău, la invitația echipei de la Institutul de Stat de Relații Internaționale din Moldova au sosit cinci profesori de la Universitatea din Oradea care au participat la Seminarul Internațional „Învățarea Europei în școală”. Din rapoartele acestora puteau fi deduse condițiile care, fiind satisfăcute, ar permite cetățenilor Republicii Moldova să-ți satisfacă necesitățile bunăstării și sporirii calității vieții. Este vorba despre asimilarea conceptelor de europenitate și europenizare de toate categoriile sociale.

Conceptul de *europenitate* presupune conștientizarea propriei identități etno-culturale și raportarea ei la identitatea europeană, structurată în jurul valorilor democratice, a statului de drept, a creștinismului, a valorilor umaniste etc. *Europenismul* este o noțiune mai mult politico-culturală, decât geografică, deoarece include recunoașterea realității europene, devotamentul față de modul civilizată de soluționare a problemelor sociale[5]. Pentru a deveni membru al Casei Europei integrate, trebuie de cucerit întreaga comunitate europeană, act realizabil prin studii, muncă, talent și voință politică.

Evenimentele care au condus la schimbări serioase în regiune, de fapt arată toate lacunele activității politicienilor, aflați la guvernare în țara noastră. Este vorba despre incompetența de a iniția un dialog cu societatea civilă, cu cetățenii, prin care ar explica atât avantajele, cât și dezavantajele integrării; condițiile în

care dezavantajele se pot multiplica. Bănuiesc că mulți politicieni singuri nu conștientizează pericolele, produse de incertitudine, de necunoașterea condițiilor de aderare la Uniunea Europeană. Un exemplu ar fi sondajul cetățenilor care la moment au depus cereri pentru a obține pașaportul biometric. Marea lor majoritate speră că vor reuși să plece la muncă. Deși s-a spus clar că deciziile adoptate nu prevăd astfel de posibilități, moldoveanul speră că el va reuși să depășească astfel de dificultăți. O altă problemă ar fi absența unor specialiști în elaborarea și gestiunea proiectelor. Savanții din România ne-au comunicat că în primii ani după parafarea, apoi semnarea Acordului de asociere cu Uniunea Europeană țara lor n-a fost capabilă să absoarbă 30 mln. de euro, oferți pentru dezvoltare. Este important să medităm asupra acestor date, deoarece, începând cu anul 2015, și Republicii Moldova îi vor fi oferți bani pentru relansarea economiei, pentru valorificarea potențialului existent la moment în agricultură, pentru modernizarea infrastructurii. Nefiind asimilate fondurile oferite de Uniunea Europeană, producătorii din Republica Moldova nu vor face față cerințelor pieței de desfacere a mărfurilor, iar instituțiile statului nu vor fi capabile să elaboreze și să implementeze politici sociale.

Concluzii. Republica Moldova este încadrată într-un proces de integrare regională, despre care cetățenii cunosc foarte puțin, iar clasa politică întârzie să-i informeze, să le explice algoritmul actelor și etapelor ce urmează după semnarea Acordului de Asociere. Cunoașterea interesului național, reflectarea lui în obiectivele politicii interne și externe a statului este un imperativ al timpului nostru. Evenimentele din Ucraina au arătat că cetățenii unui stat democratic nu mai admit și nu se mai subordonează deciziilor, adoptate în secret de politicieni. În baza experienței acumulate de vecini, conducătorii și membrii instituțiilor politice de la Chișinău, ar trebui să-și modifice agenda și să nu aștepte campania electorală, dar cât mai curând să vină în fața cetățenilor cu discursuri clare, pe înțelesul tuturor; să inițieze un dialog, și să se consulte cu masele în sensul ordonării ierarhice a priorităților dezvoltării localităților, raioanelor, municipiilor din țară. Interesul național nu este un obiectiv, o prioritate a activității partidelor de la guvernare, atâta timp cât nu este conștientizat de mase, de societatea civilă, de tineri și adolescenți. Ce ar însemna pentru noi – interesul național? Un stat consolidat sub aspect instituțional, integrat sub aspect teritorial, dezvoltat sub aspect economic, suveran și recunoscut pe arena internațională - sub aspect politic.

Referințe bibliografice

1. Rusnac Gh., Moșneaga V. Știința politică în Moldova: starea și problemele./ Moldoscopie. Problemele analizei politice. Partea a II.- Chișinău: USM, 1993, p.3-10.

2. Dicționar de Politică. Oxford. – București:Univers enciclopedic, 2001, 526 p.
3. Райс К. Во имя национальных интересов//Pro et Contra/- M.2000.
4. Dicționar de analiză politică. Coord. Jack C. Plano, Robert E. Riggs, Heleman S.Robin. Trad. Sorin Paliga. – București: Editura ECCE HOMO, 1993, 195 p.
5. Therry de Montbrial, Memoria timpului prezent. Traducere de Mihaela Lungu. – Iași: Polirom, 1996, 243 p.

Reflecții filosofice asupra culturii europene

Ecaterina Lozovanu,
Conf. univ., dr. UTM

Integrarea europeană impune nu numai abordarea disciplinară (economică, politică, sociologică), dar și abordarea reflexivă, filosofică. Filosofia integrării europene este o tentativă de a stabili un cadru conceptual orientat spre aspectele fundamentale, spre problemele filosofice cardinale.

Reflectarea asupra integrării europene impune clarificarea a ceea ce este Europa. Termenul dat implică o multitudine de conotații dintre care mitic, astronomic, geografic(de care o să facem abstracție aici) și o să ne oprim asupra conotației istorice a termenului, care împletește într-un mod foarte complicat aspecte politice și aspecte culturale. Stabilirea acestei conotații presupune dezvăluirea elementelor specifice ale culturii europene.

Problema apartenenței europene impune problema criteriului care decide în ce măsură simțindu-ne că aparținem unei etnii, unui stat, în același timp, că aparținem, și unui continent? Prin tradiție primele două apartenențe sunt trăite concret, ele conferind avantaje, drepturi și obligații, în timp ce a treia a rămas incomparabil mai abstractă. Analiza problemei date din perspectiva procesului de integrare europeană, început după cel de-al Doilea Război Mondial, ne dezvăluie faptul, că apartenența geografică și istorică nu decid apartenența europeană. Geografia și istoria sunt condiții indispensabile, dar, unificarea europeană este un proces în prima linie instituțional și cultural, de aceea apartenența europeană se judecă din perspectiva instituțiilor și a culturii. Situația în geografia și istoria europeană nu generează automat o europenitate culturală, după cum o europenitate culturală poate fi găsită și în țări care nu aparțin geografic și istoric Europei. Așadar, întreaga discuție privind apartenența la Europa este adusă pe terenul culturii. Însă, de la început, precizăm, că prin cultură înțelegem aici mai mult decât idei filosofice, simboluri artistice, teorii științifice și programe